

הנישא: ביטוח לאומי - קצבת זקנה (תוספת וותק)

האם תוספת וותק בשיעור 50% על פי סעיף 248 לחוק הביטוח הלאומי ניתנת גם למי ששילם דמי ביטוח כ"לעלע" (לא עובד ולא עובד עצמאי, דהיינו, הכנסה פסיבית)?

תשובה

סעיף 248 לחוק קובע שתוספת וותק תוענק ל"מי שהיה מבוטח כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת לפני היום שבו הגיעה לו הראשונה קצבת זקנה".

סעיף 238 לחוק הביטוח הלאומי, מגדיר "עובד מבוטח" ו"עובדת מבוטחת", כמי שהוא מבוטח לפי פרק י"א לחוק, למעט עקרת בית ואלמנה בת קצבה, ולרבות עקרת בית ואלמנה שמשתלמת לה גמלה לפי פרק ט' לחוק (גמלת נכות).

סעיף 240 לחוק, שכותרתו היא "מבוטח" והוא מגדיר מונח זה, קובע, כי מבוטח לפי פרק י"א לחוק, הוא כל תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים (למעט מי שנעשה לראשונה תושב ישראל בגיל פרישה), ולמעט מי שאינה מקיימת את תקופת האכשרה המזכה בקצבת זקנה ואינה פטורה מכך¹.

מהגדרות סעיפים 238 ו-240 לחוק הביטוח הלאומי עולה, כי יש להבחין בין "עובד מבוטח" לבין "עובדת מבוטחת", או למעשה בין גבר ואשה, לעניין קיום התנאים לזכאות לתוספת ותק לקצבת זקנה, כאמור.

"עובד מבוטח" הנו כל מי שהוא תושב ישראל ומלאו לו 18 שנים (למעט עולים בגיל פרישה). על כן, גבר תושב ישראל, יהיה זכאי בדרך כלל, אם הוא תושב ישראל למלוא תוספת הוותק. זאת, משום שהוא מבוטח בזכות עצמו, בשונה מאשה נשואה שהיא עקרת בית, שהינה מבוטחת בזכות בעלה, לפי סעיף 342(א) לחוק. כך, בין שיעבוד ובין שלא יעבוד הוא חייב מצד אחד בדמי ביטוח ומצד שני הוא צובר ותק של שנות ביטוח. כמו כן, גיל הפרישה שלו גבוה יותר - 67 ומותיר שנות ביטוח רבות יותר מאחוריו, מאשר אשה.

קיים קשר הדוק בין החבות בדמי ביטוח לבין היותו של המבוטח "עובד מבוטח" ו/או "עובדת מבוטחת".

כך למשל, אשה רווקה או גרושה מבוטחת בזכות עצמה ובתור שכזו היא חייבת בדמי ביטוח לפי סעיף 344 או 345 (כשכירה או כעצמאית), או כמי שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית, בהתאם לסעיף 345. לפיכך, תילקח בחשבון כתקופת ביטוח לגביה כל תקופה שהיא, שבה היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה בה ובין אם לאו.

אשה נשואה, שבעלה מבוטח בביטוח זקנה, או שהיא תושבת ישראל, תהיה מבוטחת בזכות עצמה רק אם היא במעמד עובדת או במעמד עובדת עצמאית. לפיכך, רק תקופות בהן היא עובדת יילקחו בחשבון.

¹ מי שאינה אלמנה, גרושה או עגונה, או שאינה מי שבן זוגה אינו מבוטח או שלא שולמה לה קצבת נכות בחודש שלפני הגיעה לגיל פרישה או שאינה לא נשואה ועלתה לישראל בגיל פרישה זקוקה לתקופת אכשרה כדי להיחשב ל"עובדת מבוטחת".

תקופת הביטוח שתילקח בחשבון במניין הוותק של המבוטח תחושב עד למועד שבו הגיעה לו לראשונה קצבת זקנה, דהיינו עד מועד קבלת קצבת הזקנה בפועל.

מכל ההגדרות וההוראות הנ"ל ניתן לסכם את התקופה שתבוא במניין לעניין תוספת הוותק לקצבת זקנה.

תקופה בגינה נצבר ותק	המבוטח - "עובד מבוטח" או "עובדת מבוטחת"
כל התקופה בה היה מבוטח כתושב ישראל, בין אם עבד ובין אם לאו	גבר
	אשה
כל התקופה שבה היתה עובדת, או עובדת עצמאית.	נשואה, שבעלה מבוטח בביטוח זקנה, או שהיה תושב ישראל
אם היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה ובין אם לאו (סעיף 246(ב)(1) לחוק)	רווקה או גרושה
אם היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה ובין אם לאו (סעיף 246(ב)(3) לחוק)	נשואה, שבעלה לא היה מבוטח בביטוח זקנה, או שלא היה תושב ישראל
אם היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה ובין אם לאו (סעיפים 246(ב)(1) ו-261(ב) והשוו לסעיף 261(א) לחוק)	אלמנה שלא קיבלה קצבת שאירים או תלויים מכוח בעלה
אם היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה ובין אם לאו (סעיף 246(ב)(1) לחוק)	עגונה ¹
אם היתה תושבת ישראל, בין אם עבדה ובין אם לאו (סעיף 246(ב)(4) לחוק)	תקופה בה קיבלה קצבת נכות כללית ²

¹ "עגונה" מוגדרת בסעיף 1 לחוק כ"אשה נשואה שזה שנתיים נעלמו עקבות בן זוגה, לרבות אישה שכן זוגה נמצא, שלא בהסכמתה, תקופה כאמור בחוץ לארץ ולא נשא באותו זמן במזונותיה."

² תחילה מ-1.1.96 ותחולה רק לגבי מי שנולדה לאחר 1.1.31. ראו הסיפא להגדרת "עובד מבוטח" או "עובדת מבוטחת".